

Johann Georg Peter Möller

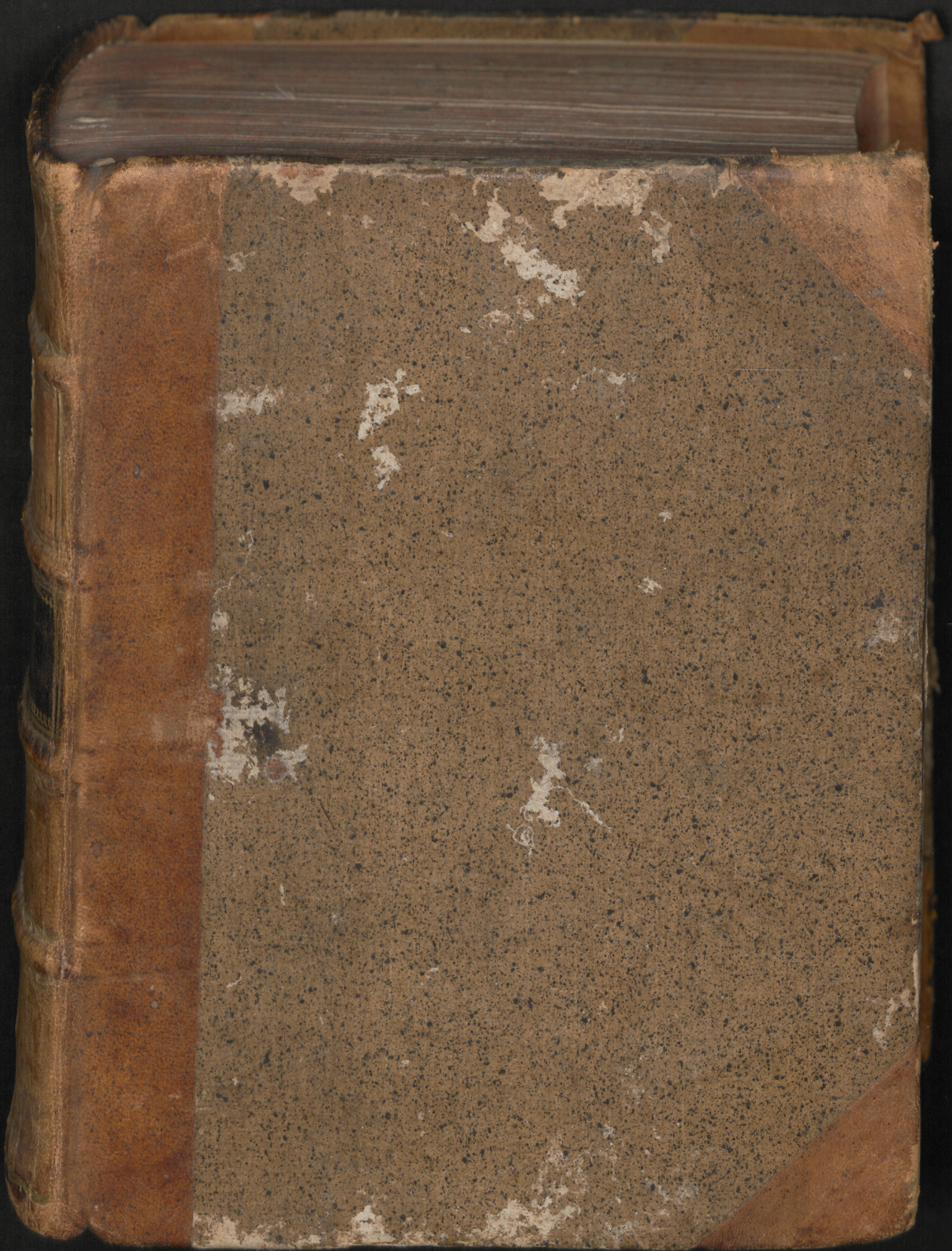
De Bvlla Crvciata Vvlgo Die Crevzbvlle

[Gryphiswaldiae]: Litteris Rösenianis, 1770

<https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1869097556>

Druck Freier Zugang

K. K. — 2 (81.)

1. H.
2. H.
3. B.
4. J.
5. F.
6. K.
7. S.
8. A.
9. A.
10. W.
11. J.
12. J.
13. J.
14. G.
15. J.
16. J.
17. J.
18. J.
19. J.
20. J.
21. J.
22. J.
23. J.
24. J.
25. J.
26. J.

1. Heimbürg de usufructu materno in bonis adventitiis liberorum
recondum j. saxonico tractato.
2. Helfeld convenientia quorundam juris statutarii lubecensis capitulum
cum legibus Westphalorum et operiam Sufatensium.
3. Becker de privilegiis de non evocando civitatum municipalium
eorumque indole in huius fori delicti.
4. Becker de jure de non evocando.
5. Pohl de origine atque fatis praescriptionis longissimi temporis
usque ad Justinianum.
6. Koerner quanti intersit doctorum juris prudentiam naturalem
ab universali vivendi norma distinguere.
7. Strauß de juramentis.
8. Moeller de bulla cruciata vulgo die Creusballe.
9. Hemminga de eo quod justum est circa parochiani ruralem va-
cantem in Pomerania et Rugia.
10. Westphal de dubiis mortis signis.
11. Böhmmer de jure sacro et profano circa infideles.
12. Reber de causis in quibus ex actore sit reus et vice versa.
13. Mager de exarchis.
14. Gribner de hypothecis tacitis constitutione regia sublatis.
15. Schöpf de eo quod justum est circa tuum pecorum.
16. Hornius observationes circa jura elemosynarum, et aliarum col-
lectorum ecclesiasticarum templorum, et betularum pentecosta-
lium.
17. Stricturae in Perthesii Tr. von Vuff der Briefstiftung.
18. Zingst von Vuffstiftung der Hünemanns istm. Fräulein zu folgern.
19. Haack de tortura ex foris christianorum non proscrubenda.
20. Vitriarius de tribus vitis equorum capitalibus saxonis.
21. Haeßner de jure connagii von Vuff der Jungferstift.
22. Weinlin de triplici remedio salutari calumniis ac temerariis libris
praeveneris necdianter praescripto in recentioribus ordinationibus
processualibus palatino - Solirbacensibus.
23. Mylius de poenis militum famosior.
24. Reichenburg ad Anst. saxoniam 38. P. 3. de jure talionis in detractum.
25. Koenig de foro concursus militis obierati.
26. Strecker de fideicommissis sub clauula: quidquid post mortem super
fuerit relicto.

27. Strecker de nullitate alienationis hereditatis absentis ante
tempus legitimum a curatore factae.
28. Stryck per principis extra territorium.

8,
DE
BVLLA CRVCIATA
VVLGO
DIE CREVZBVLL E

DISSERIT
ET
AD PIE CELEBRANDOS
DIES FESTOS
RESVRRECTIONIS
CHRISTI

CIVES ACADEMICOS

PRO OFFICII RATIONE
OMNI QVA PAR EST HVMANITATE

HORTATVR

ACADEMIAE GRYPHICAE RECTOR
IOANNES GEORG. PET. MOELLER

HISTOR. PROF. REG. ET ORD.

H. T. COMES PALAT. CAESAR.

LITTERIS RÖSENIANIS.

8

BVLLA CRVCIATA
VILCO
DIE CREWBYLL

RESVRECTIONIS
CHRISTI

CVIVS ACADENCO
PRO OFFICI RATIONE
JOHANNES GEORG. PET. MOLLER

Quae anno R. S. MCCC. *Saecularia* primum instituit BONIFACIUS VII, vir multae arrogantiae plenus, nec ab omni tamen superstitione, ut tum erant tempora, plane remotus, quaeque cum ludis Romanorum saecularibus, quibus urbem expiari aut instaurari quondam credidere, haud contemnendam habuerunt similitudinem (a) *iubilaeorum tempora*, post varias demum mutationes a PAVLO II an. MCCCCLXX, vicesimo quinto quouis anno sancita, et an. MCCCCLXXV a Sixto IV celebrata esse, nouimus (b). Quo quidem *Sancto*, ita enim appellabatur, anno, cuius templa Petri Paulique Romae, animo de delictis anxio et ad meliores redeunte fruges frequentanti, remissio paenarum concedebatur plenissima, stilo romano *indulgentia plenaria* dicta. Sed nimis Pontificibus grata fecunda atque in eos liberalia erant iubilaeorum atque in-

A 2

dul-

(a) I. POLYD. VERGILIUM *de rerum inuentoribus* Lib. VIII. c. 1.

(b) CONF. SPONDANI *continuatio annalium ecclesiasticar.* BARONII T. II. p. 127. et 146.

dulgentiarum tempora, quin de iis quouis modo augendis, consilia et caperent et exsequerentur (c), praesertim quum Saec. iam XII feliciter excogitato ab ALEX. A HALES, *thesauro illo ecclesiae*, siue collectione meritorum Seruatoris atque Sanctorum, cuius se custodes atque distributores iactitare non erubuerunt Antistites Romani, vnquam eos deficere non poterat ingens apparatus, vnde incredibilem indulgentiarum copiam ad finem saeculi vsque depromerent; quibus, quum ad id fastigium potestas eorum esset enecta, vt etiam ad vitam futuram et animas in igne, quem *purgatorium* nominant, misere detentas, se extenderet, iusto certa sua destinata sunt pretia, et in *taxis* illis decantatis *cancellariae romanae* (d) designata. Plures inter mox exortas indulgentias dantur etiam *plenariae instar iubilaei*, a quolibet Pontifice sub ipsis sui muneris auspiciis annuntiandae ac conferendae, quarum SIXTVS V a. MDLXXXV auctor fuit (e), quaeque vnicuique, etsi nunquam Romam accedat, si pie tamen adiuerit patriae templa ac in pauperum vel aedium sacrarum commoda certam pecuniae

(c) V. MVRATORI diff. de redemptione peccatorum et de indulgentiarum origine in *Antiquitat. med. aevi* Tom. V. diff. 63. IOH. BINGHAM *origines ecclesiast.* Vol. VII. lib. 16. Vol. XII. lib. 17. 18. 19. NIEMEYER *de disciplina ecclesiast.* D. BERTLINGS *Unterricht vom päpstlichen Jubeljahr und vom Ablass, zu mehrerer Einsicht und Beurtheilung des von Benedict XIV auf das Jahr 1750 ausgeschriebenen Jubeljahrs.* Helmst. 1749.

(d) *Taxae illae cancellariae Romanae*, quarum inter plures habemus editionem ceteris omnibus praefendam an. 1651. Sueci cuiusdam LAVR. BANK, *Norcopensis*, in acad. Franckeriana ICTi, IOHANNI XX, qui 1419 ecclesiam romanam gubernare coepit, originem debent, *taxas* autem *poenitentiarias* ac *indulgentiarias*, quae prioribus annexae sunt, Sec. XV NICOLAI V iussu ac auctoritate primum compositas esse, erudite conicit Auct. *Relationum göttingensium de libris nov.* Fasc. I. p. 119 sq.

(e) vid. *epistolam eius*, qua hocce iubilaeum promulgauit in CHERVBINI *Bullario Magno* Tom. II. p. 490. conf. etiam *Lettres historiques et dogmatiques sur les Jubiles* par CHARLES CHAIS 3 Vol. 1751.

niae collocaverit summam, eadem pollicentur beneficia, quae iubila-
 laeo saeculari tam largiter obtineri queunt. Eiusmodi iubilaetum
 ac indulgentias et iam parari a Pontifice regnante CLEMENTE XIV actis
 edocemur publicis, id quod reliquarum indulgentiarum, quotquot sunt,
 sunt autem innumerae (f), magnam ominatur iacturam, quum illius
 tempore, ad eius augendum nescio vel splendorem vel vim vel lucrum,
 omni sua et vi et virtute penitus exuantur.

Omnibus tamen indulgentiis palmam forte praeripit ac inter eas
 regina quasi stat *bull*a illa *cruciata Hispaniae*, quae plenam non tan-
 tum remissionem sed maiora etiam beneficia et plura, omnibus, sibi
 eam certo comparantibus pretio, sancte promittit, quam alias ipsae
 sancti anni indulgentiae abundanter impertiuntur. De qua, quum
 unica sit sui generis et audacissima, quae fingi potuit, venia, quum non
 Pontifici sed Regi potius sit quaestuosissima, quum circa hoc, quod
 agimus, anni tempus annuntietur et diuendatur, et cuius, qui no-
 mini suo nullam maximae notam prauitatis iniustam habere vult, ab-
 solute sit necessaria, pauca disserere, nec alienum forsitan nec iniu-
 cundum videbitur.

Quum circa finem Sec. XI ars Romanae sedis politica, quam
 scimus quam fuerit versatissima, et subreptans superstitio, quae intimo pro-
 temporum ratione saepe iunctae fuerunt nexu, *expeditiones* illas *cruci-*
atas, a rubra cruce, humeris eorum, qui iis intererant, affixa, de-

A 3

nomi-

(f) Dantur e. g. indulgentiae ordinum religiosorum, Hospitalium et con-
 fraternitatum, in dedicationibus ecclesiarum, pro consecratione coe-
 nobiorum et coemeteriorum, pro reparatione ecclesiarum, in canoniza-
 tione sanctorum, in certis diebus festis, pro iis qui ducunt meretrices in
 uxores etc. quas recensitas lege apud EVS. AMORTIVM in notitia, origi-
 ne, progressu, valore ac fructu indulgentiarum, nec non de dispositio-
 nibus ad eas lucrandas requisitis, Aug. Vind. 1735 in fol. P. I. sec. 4.
 p. 126-234.

nominatas (g) omnibus persuaderent; ubique terrarum sparsae erant *bullae* seu litterae pontificiae, quibus sanctus Pater vel exhortabatur et obsecrabat gentes, vel imperabat denique populis, ut arma contra hostes christiani caperent nominis, vel pecunias saltem ad bella illa conferrent; quae litterae *bullae cruciatae* communi voce appellatae sunt (h); quas tamen omnes vel recensere vel annotationibus illustrare, atque tam vasto nos committere pelago, animum haud induimus, sed in vnica tantum illa supra dicta, quae in Hispaniae, Indiarum ac Lusitaniae finibus, ad nostra usque valet tempora, atque nomine *bullae cruciatae*, (*Bula de la Santa Cruzada*), venire solet, accuratius inquirenda pedem hic paululum figamus (i).

Gentem hispanam vltro quondam in comitiis (*las cortes generales*) et iteratis vicibus Regibus suis ad bella contra *Mauros* concitanda, quanta maxima pro opibus ac facultatibus suis poterant, auxilia suppeditasse, singulae fere historiae Hispanorum testantur paginae. Amore Patriae ac religione ducti, tandem illis anno MCCCXLII eum in finem ipsam decumam rerum venalium (*Alcavala*) (k), in perpetuum obtulere, quod vectigal adhuc obtinet, quamquam plurimum exinde, teste acutissimo VSTARITZIO (l), incommodi atque damni ad com-

(g) c. P. MAIMBOURG *Histoire de la Croisade* T. I. liv. 1.

(h) Longam cruciatarum ab an. 1095 seriem leg. apud AMORT, loc. cit. P. I. sect. II. p. 57-79.

(i) Historiam cruciatae pro regno Hispaniae habet S. AEG. TRVLLENACH opere morali de *bullae cruciatae*. vid. etiam MAN. RODRIGUEZ *Explicacion de la Bula de la Santa Cruzada*, quorum librorum mihi tamen inspicendi copia adhuc facta non est.

(k) Antiquissimum dicitur hoc vectigal a voce ab hostibus Mauris mutua-
ta. c. MARIANAEE *historiae de rebus hispanicis* Tom. II. Lib. XVI. c. IX. p. m. 61. Lib. XVII. c. VIII. p. iii.

(l) leg. *The Theorie and practice of commerce and maritime affairs* writ-
ten

commercia regni redundet. Nec suffecerunt tamen omnes illi census ad bella per saeculorum spatia sustinenda. Quid igitur Regibus unquam acceptius, quid exoptatius, quid in eos liberalius accidere potuit, quam quod Pontifex romanus iis bullam cruciatam et omnes ex eius venditione colligendas pecunias permetteret? Quo anno id primum factum, auctores inter se valde differunt. LABATIVS (m) eam post purpurati ducis XIMENII expeditionem africanam, qua *Oranum* an. MDIV expugnauerat, Regibus Hispaniae idcirco concessam refert, ut omnes, quum bellum in Mauros, donec oris illis, e quibus commercii Hispanorum frena iniicere poterant, depulsi essent, continuare erat decretum, facultatibus suis ad comparandas naues bellicas liberaliter opem ferant, nec gratuito tamen, quum multo maiora bona, poenas peccatorum nempe hac pecunia redimentes, eo obtinerent. Sed est ille auctor recentissimus, qui aliorum tantum fide stetit, quamquam per se haud improbabile quidem, *Ximenem*, cui ad expeditiones FERDINANDVS Rex vltiorem pecuniae copiam nec dare forsitan potuit nec voluit (n), a Papa IVLIO II impetrasse, ut ex venditione indulgentiarum nummos sibi colligeret. Nihil tamen de hoc, qui vberiore stilo vitam eius explicarunt, memoriae prodidere (o). Ab eodem hoc IVLIO et quidem ab anno MDLXIX LARA repetit indicem

ren originally in Spanish by Geronimo de USTARITZ translated by J. Kippax, London. 1751. Vol. I. p. 82. Sagacissimus hic auctor Vol. II. cap. 96. p. 236 de duro hoc vectigali tanquam causa decrementi commerciorum ac rerum manu factarum valde conqueritur.

(m) G. BAPT. LABAT *Voyages en Espagne et Italie* Vol. I. c. XI.

(n) FLECHIER *Histoire du Cardinal Ximenes* Lib. III. p. m. 365.

(o) EVGENIO DE ROBLES *vida de Ximenes*, et ALO. GOMEZ DE CASTRO *de rebus gestis a Fr. Ximeno*, in *BEL rerum hispanicarum scriptoribus* Tom. III. Francof. 1581. in fol.

dicem concessionum huius bullae, quam ut ipse fatetur, ex tabulis regis Hispaniae, in quibus bullae cruciatæ concessionēs, a diuersis factae Pontificibus, relatae erant desumfit (p). GEDDESIVS autem ex alio indice *Supremi* cuiusdam Pontificis ad hanc rem *legati*, Regem *Carolū V* anno MDXXIV ea concessione primum ornatum esse, probare conatur (q); cui assentire videtur CLARKIVS (r). Id si verum, CAROLVS V aegre ferens, quod pecuniae non tantum, quantum in comitiis posceret, conficiebatur, atque nouas comparandi aeris rationes excogitans, *Clementem VII* ad commercium bullae cruciatæ sibi concedendum forte commouit, quo obtento nec ampliorem ordinum regni habuit rationem. Etsi vero nequaquam inficias ibimus, factas tunc temporis esse eiusmodi bullarum cruciatarum concessiones. non inde tamen, eas nec antiquioribus iam exstitisse temporibus, credimus comprobatum. Etenim quas ob causas denegaturi simus MARIANAE fidem, haud equidem video, qui apertis verbis CALLISTVM, HENRICO IV Castiliae Regi, initio anni MCCCCLVII in subsidium belli contra Mauros *cruciatam* indulgisse asserit (s), non modo *viuentibus sed etiam vita functis*, nouum in Hispania exemplum; cuius euulgandae cura *Alphonso Spina*, *Palentiae* ubi Rex erat, demandata est, quem moneret ne pecunia ex ea redacta in alios vsus conuerteretur.

Fuit

(p) c. AMORT. *hist. indulgent. sect. II. p. 79.*

(q) *Zuverlässige Nachrichten von den vier Ablass-Bullen, welche der Pabst dem König von Spanien verliehen, aus dem GEDDES übersetzt. Iena 1751. in 4. §. 2. p. 10.*

(r) CLARKE'S *Lettres concerning the Spanish nation Lett. II.*

(s) MARIANAE *Hist. Tom. II. Lib. XX. p. 323* cui e recentionibus catalogum adiicit TOZE *der gegenwärtige Zustand von Europa Th. I. p. 237. n. **

Fuit autem *Callistus* ille III, natione Hispanus (t), ante quem nulla haec gens protulit pontificem romanum, quondam *Alphonso* Arragoniae Regi a consiliis et secretis (v). Vt primum coronatus est, ad bellum sacrum contra infideles gerendum voto se adstrinxit, quale iam longe ante dignitatem hanc adeptam praefagiente quasi animo nuncupauerat (x). Misit mox ad Reges atque principes legatos, qui ad foedus contra inimicos christiani nominis hortarentur, et indixit ad signum campanae meridianum preces ac supplicationes publicas pro victoria in eos (y), unde denominatio *der Türkenklocke* adhuc in quibusdam locis reslitit. Praedicatores per omnem legavit Europam, ut populos propensus animarent, ad facultates opesque suas in extirpationem Turcarum conferendas; immo legati ab eo Regibus Persarum, Armeniae ac Tartarorum magnis missi muneribus, qui ut in Turcas impetum facerent, magnopere excitarunt (z). Quae quidem omnia sententiae nostrae de bulla cruciata per *Callistum* Regi Hispaniae primum concessa, me quidem iudice, multum addunt ponderis.

Ferdinandum a Sixto Pontifice ad bellum contra Mauros, idem
 MARIANA (a) testatur, impetrasse, ut centum aureorum millia sacerdotibus Hispaniae imperaret, data etiam peccatorum venia, Cruciatæ nomine, iis, qui aut voluntarii arma sumerent, aut certam stipem in aerarium

(t) I. PLATINA in *vitis Pontificum*, quas auctas et emendatas edidit Tomis IV. P. LEONI *Storia delle vite de' Pontefici di B. Platina e d'altri autori*. Venezia 1760-1766.

(v) leg. CIACCONII *Hispani vitam Callisti*.

(x) AEN. SILVIUS de *Europa* lib. I. c. 58. COCHLAEVUS *hist. Hussit. lib. XI*.

(y) NAT. ALEXANDER *histor. ecclesiast. T. VIII. art. VI. p. 14*.

(z) C. SPONDANVM *hist. ecclesiast. Baronii continuat. T. II. p. 44. ad annum 1455*.

(a) I. c. T. II. lib. XXV. p. 411; ad quem prouocat Spondanus I. c. p. 175.

rium conferrent. Quod tertio anno repetitum, neque intermissum consequenti tempore. Ab hoc initio magnam pecuniae vim iam omnibus annis in regium aerarium infert. Ex quibus omnibus, bullas cruciatas Regi Hispaniae iam ab anno MCCCCLVII aliquoties, sed per breue tantum anni vel quadriennii tempus, permissas esse colligimus, non tamen eas concessionem una serie esse continuatas vel prolongatas ante annum MCCCCLXXXII, a quo tertio quouis anno noua facta concessio, vsque ad ortam an. MDLXXI dissensionem regem Philippum inter ac Pium V, qui vltiorem eius continuationem recusabat (b); sed ea mox composita, per sexennium concessio data et ab eo tempore per sexennia semper prolongata est.

Nec ita male administravit res vnquam suas romana curia, vt nec sibi paululum prouidisset, atque absque vlla compensatione tanto beneficio reges exornasset, sed potius pro prolongatione obtinenda, quouis sexennio elapso, duodecim millia et quingentos nummos aureos Pontifici soluit Rex Hispaniae (c).

Publicatur in Hispania bulla cruciata non quouis sexennio, quo eius reiteratur concessio, sed ex statuto GREGORII XIII an. MDLXXIII,

(b) Bullam in *Coena Domini*, quotannis Romae promulgari solitam, quam per vniuersum christianum orbem Pius V promulgari iussisset, eo etiam consilio, vt ecclesiae ministri vbique a tributis vestigalibus aliisque oneribus, quae subditi regibus et principibus pendunt, liberi essent, poena prohibitionis a sacrorum vsu proposita iis, in quorum ditionibus illa exigerentur, id aegre admodum tulere Philippus Hispaniae Rex, et Serenissima Venetorum Respublica, quod moribus in eorum ditione receptis illa constitutio repugnaret. Pontificis igitur iussa nec Hispani executioni manlarunt nec Veneti. Quamobrem sacri interdicti legibus in eos agere decreuerat, nisi grauissimum imminentis contra Turcas foederis negotium a seueriori consilio ipsum deduxisset. conf. R. P. NAT. ALEXANDER l. c. Tom. VIII. art. XX. de Pio V. p. 61.

(c) LA CHAIS *Lettres historiques, lett. XIII.*

MDLXXIII, singulo quouis anno; in Indiarum autem, quae ditioni regis Hispanorum subiectae sunt, prouinciis, bienniis singulis. An adhuc quoque in Sicilia valeat, dubius sum, quamquam a CLEMENTE VII an. MDXXXII etiam ad illud regnum extensa sit (d). PHILIPPVVS II, Lusitania in potestatem suam redacta, a Pontifice GREGORIO XIV an. MDXCI, obtinuit, vt bulla cruciata in hoc quoque regno introduceretur, eum in finem, vt Lusitani ad reprimendos conatus ac incurfus Saracenorum et ad defendenda ora maritima partium Africae, ac oppida militum praesidio munita, (e quorum numero vnicum, quod nuperrime expugnatum legimus, *Mazaganum* superfuit) stipem pie et larga manu conferrent (e). Rencuatio bullae huius fit ibi per triennium pretio *quindecim millium Crusados* (f).

Sed meretur sane, vt quid bulla tantae antiquitatis, tanti valoris tantaeque auctoritatis promittat, quid contineat, paulo exquisitius cognoscamus. Annuntiat atque confirmat his litteris *Sanctissimus Pater*, ex plenitudine gratiae, plenam paenarum remissionem (*plenariam indulgentiam*) omniaque vel maiora beneficia, quae annus inbi-laesus elargiri solet, aut quae, crucis signo ad recuperandam terram sanctam notati, nanciscuntur, quibuscunque, qui vel ipsi arma contra hostes christiani nominis sumunt, vel officia tamen alia exercitui

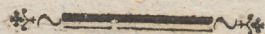
B 2

contra

(d) GEDDES l. c. p. 11.

(e) l. *Relation de la Cour de Portugal sous Don Pedre II avec les remarques sur les interets de cette couronne, traduit de l'anglois.* Amst. 1702. T. I. C. II. p. 34 sq.

(f) *Crusade* est nummus aureus, cuius valor aestimatur 400 *Reis*, (circa-ter 16 a 17 *groschen*). Cusa moneta haec primum est ab *Alphonso V.* quum cruciatam expeditionem in terram sanctam meditaretur, a qua expeditione vel a cruce potius, cuius ei signum impressum, nomen accepit.

contra eos dimicanti praestant, aut non nisi ob rationes arduas ab exercitu recedunt, aut in itinere morte abripiuntur; si admissorum criminum dolore excruciantur atque ea confitentur, vel si confiteri nequeunt, potuisse tamen optant, ac interclusa voce conceptum animo dolorem signo aliquo declarant. Eadem illa venia conceditur illis, qui quamquam ipsi castra non sequuntur, ipsorum tamen loco alios pro ratione dignitatum atque facultatum milites substituunt, quorum optimates vt *Purpurati*, *Primates*, *Patriarchae*, *Episcopi*, *Duces* ac *Comites* pro se decem vel saltem quatuor, et qui inferioris erant conditionis, vnum suis sistere debuerunt sumtibus. Denique, quod rei cardo videtur, per hanc bullam omnium, qui de opibus suis huic tantum sancto operi auxilia ferunt, aboliuntur poenae alias luendae, id quod etiam dum bullam emendo loculos suos bene aperiunt, fieri existimatur.

Permissum est omnibus, accipientibus bullam, vt tempore etiam infauito illo, quo diris deuota vrbs vel prouincia est, nisi ipsi fulmen hoc manibus Pastoris ecclesiae suis extorserint facinoribus, rei diuinae (*missae*) interfint, et sacra, excepta tamen die Resurrectionis Christi, accipiant, vtque tunc, quod vetitum alias, corpora eorum modica tamen pompa funebri sepulcro mandentur.

Exfoluuntur omnes bullae emtores vinculis criminum atque eorum poenis, nec in hac solum vita sed in futura etiam, dum vi bullae illius ex igne purgatorio, nefando illo crumenas emungendi inuento, liberantur. Quod vt eo securius fiat ac liberalius, participes declarantur omnium sanctarum actionum, peregrinationum sacrarum praecipue hierosolymitarum, stipitum in egenos collatarum, atque precum, quarum

quarum ecclesia magnum custodit thesaurum, ex quo illis largam facere messem clementissime permittit. Si praeter pecuniam, qua bullam atque magnas has redimunt indulgentias certis cibo abstinent temporibus, aut ea precibus consumunt, vel earum loco aliam sanctam committunt actionem, liberationem quindecim annorum, et quindecim XL dierum absolutionem ab omnibus poenis, iis a confessionariis impositis, feliciter obtinent. Quin immo si in loco, ubi ipsos morari contigerit, singulis quadragesimis et aliis anni temporibus et *diebus stationum ecclesiarum almae urbis* (g), et extra illius muros quinque templa sine altaria, et, si tot non fuerint, quinquies vnum deuote frequentauerint, precesque ad Deum pie effuderint, omnes assequuntur indulgentias, quibus, si singula urbis Romae templa adiissent, fruerentur. Et ut eo purius preces Deo offerre possint, quo exactius *peccatorum vinculis laxatis in hac bulla contenta adimplerint*, cuilibet, bis sibi bullam hanc comparanti conceditur, ut duplicis omnium harum indulgentiarum fructus particeps fieri, et praeter ordinarium *presbyterum*, cui confiteatur peccata, eligere sibi queat *saecularem* vel alium, qui non solum vestitus sit potestate soluendi vota quibus se alligauit, praeter *vota religionis, castitatis et ultramarinae* s. itineris in s. terram suscipiendi; sed instructus etiam ampliori facultate absoluendi eum semel quidem in hac vita et semel dum animam agat, a quorumcunque ecclesiae mandatorum nec non votorum transgressionibus, ieiuniorum ac horarum canonicarum omissionibus, caeterisque omnibus peccatis —

B 3

quan-

(g) c. D. BERTLING vom Päpstlichen Jubeliahr und vom Ablass p. 59. In Rom sind unzählige Oerter und Sachen, die um Indulgenz besucht werden können. Diese werden Stationes genannt. Die Peterskirche, die Lateranische Kirche und die Kirche Mar. Mag. haben ewigen Ablass.

quantumcunque gravibus et enormibus, etiam talibus quorum abolitionem Pontifex ipse sibi alias reservavit, et quae in *bullae in coena Domini* (h) continentur, excepta tamen haeresi et in sanctam Pontificis personam conspiratione. Haec sunt contenta *bullae cruciatuae pro vivis*.

Sed tantae non vivis solum paratae sunt immunitates, sed etiam defunctis. Quare omnes, qui suos amant, pro illis vel in extremis constitutis vel morte iam abreptis, bullam comparare cruciatuam oportet, et manibus eorum quasi sic expiatis, illorum remissionem et liberationem e purgatorio assequuntur. Immo maiori iis, qui vita decesserant, bulla haec fructui habetur, quam si *missa* pro illis in altari privilegiato, summis alios et magni aestimatis ornato praerogatiuis, celebraretur. Dicitur haec pars *bullae cruciatuae, bulla pro mortuis*, (*Die Todtenbulle*). Qui eius sibi epitomen una cum litteris, veniam cuius animae confirmantibus (*Certificat*), (i) quae a superstitiosa plebe morte extinctis aliquando affigi et cum iis simul sepeliri solent, pro parata

(h) conf. de hac bulla, qui eam nuperrime acriter examinarunt: *Riflessione sopra la bolla in Coena Domini*, Venetiae 1769 a P. CONTINI edit. et *Deduzione chronologica e analitica* — dal D. Giuseppe de SEABRA de SILVA. In Lisbona, 1767 et 1768 V. Vol. edit. ac recens. in GATTERER *Allg. hist. Bibl. XII. B. p. 167. it. le Cris des Nations*, cuius auctor creditur VOLTAIRE, 1769. nec non *Pragmatische Geschichte der so berühmten Bulle in Coena Domini und ihrer fürchterlichen Folgen für den Staat und die Kirche*, I u. II Th. 1769. in 4.

(i) Litteras eiusmodi exhibet SCHMAVSS. *im neuesten Staat des Königreichs Portugall II. Th. Cap. XIII. p. 481. Demnach ihr N. N. einen halben Teston gegeben habt, als bleib diejenige Seele, für die ihr solches Allmosen erlegen wollen, von der Qual des Fegfeuers befreiet*. Subscripsit: Lourenço Pires Carvalho. Teston, Testoes est moneta, quae valet 100 Reis, Mille Reis faciunt 1 Rthl. 17 gr. hinc Testoes valorem habebit circiter $6\frac{1}{4}$ grosch. et eius dimidia circiter 3 gr. Denominationem hinc desumptam esse a monetis veteribus gallicis, Testons dictis, quibus signum capitris (tête,) incusum fuit, docet FARIA *las Noticias de Portugal Disc. IV. §. 31. p. 186. vid. TOZIVM l. c. p. 309.*

parata pecunia coemit, omnes quas bulla cruciata vberime effundit venias, in certam animam in purgatorio calamitose vexatam conferre, et octo vel plures animas, *per modum*, vt aiunt saniores, *suffragii vel deprecationis* (k), redimere potest.

Verum quum dentur vbique terrarum tam impie ac perficatae frontis homines, qui spiritualibus haud commoti, terrena ac voluptatem tantum quaerant, cum possessione huius bullae sat prudenter coniunctae sunt aliae libertates, quae eos magis forsitan allicere ac palatum eorum demulcere queunt. Amant enim Hispani carne vesci, et qui hac bulla et duplici gaudet testimonio medicorum animam et corpus curantium, venia quamcunque comedendi carnem, quod alias piaculum foret, potitur. In genere autem bullae munitis licitum, vt quouis tempore lacte et ouis et butyro et caseo ac *mantegae* et, si non sunt sacri ordinis, ipso tempore ieiuniorum *lacticiiniis*, et die quouis Saturni *Grozzura* se reficiant (l). Haec pars bullae cruciatae appellatur, *Die Milchspeisen-Bulle* (m), quam et ii sibi comparare debent, qui aliter iam veniam lacte fruendi obtinuerunt, quia tempore mercatui huius bullae destinato, omnes reliquae silent immunitates.

Vt denique sancta nostra bulla quouis modo accommodetur animorum indoli vel potius, vt ita loquar, hominum vitiis, eorum etiam cura est adhibita, qui male parta possidentes, et quo modo et quibus

(k) c. AMORTIVS l. c. P. II. Sect. III. p. 290. sq. et *Supplementum, in quo continentur quaestiones practicae in materia indulgentiarum cum responsis et decretis congregationis indulgentiarum*, 1736. edit. p. 45. qu. X.

(l) Sub *Grozzura* intelliguntur extrema animalium, vt caput, collum, alae pedes nec non exta, et sub *Mantegae* lactis concreti quaedam species; vel vt vult LABATIVS in iis locis, vbi butyrum raro inuenitur, adeps infusa.

(m) c. VAYRAC *Péjar présent de l'Espagne*, Amst. 1719. Tom. II. p. 389.

bus illa restituenda sint ignorantes, ea, bona iam fide tenere, cupiunt, ac de illis, vt aiunt, *in foro externo et interno* securi esse volunt. Hi enim cum ministris bullae, de quibus infra dicendum, de hisce male acquisitis conuenire possunt pretio vel decimae vel quinquagesimae partis; quo facto, salua religione in eorum peculium transibunt (n).

Addi-

(n) Ex tract.: Zuverlässige Nachr. von den vier Ablassbullen, welche der Pabst dem Kön. v. Spanien verliehen, nämlich der Creutz- Todten- Vertrags- und Milchspeisen-Bulle, sup. iam cit. praecipua bullae compositionis momenta hic apponere lubet, quae legisse forsitan iuuat:

Die Fälle, darinnen der päpstliche Vertrag statt hat, sind folgende:

1) Alle die durch Erpressung, Wucher oder andre unrechte Wege irgend ein Gut gewonnen haben, können, wenn sie nicht wissen, wem sie dafür Ersatz thun sollen, darüber mit dem Creutz-Bullen-Commisario handeln.

2) Alle die geistliche Pfründen oder Einkommen, dazu sie kein Recht hatten, indem sie ihre horas oder Stunden-Gebete nicht abgewartet und hergesaget, wie sie gehalten waren, genossen, mögen wegen dieser Pfründen und Einkommen handeln, und ausser den 2 Realen de Plata (das ist, von Silber, oder 7 gr.) die sie vor jede 2000 Marvedies zu zahlen schuldig sind, müssen sie noch 2 Realen auf obige Art zum Bau der Kirchen, wo die Pfründe ist, geben.

3) Die Vollstrecker (der Testamente) mögen um die Hälfte der Vermächtnisse, die einer zu Entledigung seines Gewissens gelassen hat, sich vergleichen, wenn die Legatarii, oder denen etwas vermacht worden, binnen Jahr und Tag versäumer haben, solche Vermächtnisse wieder zu erlangen.

4) Um alle Vermächtnisse kann man sich vergleichen, wenn die Legatarii oder die, denen es vermacht worden, nach gehörigen Fleiß nicht ausfindig zu machen sind.

5) Ordentliche und bevollmächtigte Richter und Beysitzer, welche Geschenke genommen haben, ein unrecht Urtheil zu sprechen, oder den Spruch des Urtheils der Parthey zum Schaden zu verzögern und sonst unrecht zu verfahren, können und mögen sich über alles das, was sie so empfangen haben, vertragen, und denen Leuten, so sie Unrecht zugefüget, Ersatz thun, wenn sie sich besinnen können, welche es gewesen.

6) Alle Rechtsgelehrte, die wissenschaftlich eine unrechte Sache vertheidiget haben: und alle Zeugen, die Geld genommen haben, falsch zu schwören, und alle Rechts-Verfolger, Ankläger, Amt- und Stadt-Schreiber, gemei-

18c

Additum tamen, eos, si scientes aliquid eiusmodi bonorum vel retinuerint vel non reuelauerint, nullo modo harum litterarum et huius gratiae beneficii fructus esse percepturos, immo, (quod, ne iniurii in harum legum auctores videamur, monendum,) sancitum est, ut si postea eorum, quibus bona illa iure competant, recordentur, ad ea illis restituenda nihilo minus obligati teneantur. Id quod raro tamen euenit. Facta enim semel compositione et pretio soluto, memoria forsitan in dies debilitatur, nec tuta mens spatium praeteriti temporis vel amplius perscrutatur vel repetere potest. Nominatur haec quarta bullae pars
bullae

ne Schreiber (Notarien) oder geheime Schreiber, welche irgendetwas Unrechts begangen, können, wo sie den Personen, auf die sie sich besinnen, genug gethan, sich in einen Vergleich und Handel einlassen.

7) *Alle welt- und geistliche Richter, die über zeitliche Dinge Geld genommen oder sonst ein ander Gut an sich gebracht, dasjenige zu thun, was sie Amts halber zu thun schon vorhin verbunden waren, können sich über alles, was sie genommen haben, vergleichen.*

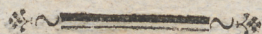
8) *Alle öffentliche, gemeine und geheime Schreiber können sich über das vergleichen, was sie über ihren gesetzten Sold und Gebühr genommen haben, und müssen denen, auf die sie sich besinnen, dass sie ihnen Unrecht gethan, solches erstatten.*

9) *Die, welche ein Ding an statt eines andern genommen, oder durch Betteln ohne Noth gewonnen, können, wenn sie nicht wissen, wem sie es ersetzen sollen, sich vergleichen.*

10) *Die, welche durch Fagen und dergleichen Art das Land beschädigt haben, und nicht wissen, wem davor Ersatz zu thun, können sich um des Schadens willen vergleichen.*

11) *Alle Huren, die nicht gemein sind, können sich wegen alles Geldes oder Edelgesteine, so sie vor ihre Unzucht empfangen haben, setzen (mit dem Commissario), wie dergleichen auch alle Mannspersonen thun können, die von Weibsbildern aus eben der Ursache etwas empfangen haben, wo es nicht Eheweiber gewesen.*

12) *Die Wein mit Wasser vermengt vor lautern Wein verkauft, oder sonst etwas vermischtes und unächtres verkauft und falsches Gewicht und Maass gebraucht haben, und nicht wissen, wem sie Ersatz thun müssen, können sich um solch Unrecht vertragen.*

bullae compositionis, (die Vertrags- oder Vergleichsbulle.) Quam tamen ubique et semper iunctam esse ac fuisse bullae cruciatae, ut reliquae supra dictae, vix ac ne vix quidem credimus. Nulla enim eiusmodi conventionis fit mentio in Bullae cruciatae specimine ab VRBANO VII an. MDCCXVIII Indiis datae (o); nec in ipsa Bulla cruciata GREGORII XIV an. MDXCII Lusitaniae concessa (p); sed in eius tantum confirmatione an. MDCXCVIII ab INNOCENTIO XII facta, in qua *Antonio de Mendoza*, cui res illa in commissis a Pontifice data erat, facultas tribuitur, *ut libere et licite possit super poenis ab ordinariis impositis inquirere et contra eos, qui in praedictum huius elemosynae aliquid fecerint, procedere; et super illicite habitis ac dimidio legatorum omniumque — aut etiam super male ablatiis — aut aliter male acquisitis, componere, ac ita debitores liberare* (q).

Bullae tanti momenti ac valoris nec desunt suae solennitates, ut eo magis superstitiosae plebis sensus excitentur, capiantur, abripiantur. Instituitur quotannis mense Ianuario aut initio Februarii sollemnis ambitus, cui et Ministri bullae et reliqui magistratus et omnes iustitiae Proceres equis vecti, ornatu suo condecorati, ac triumphali quasi concomitati musica, omni pompa adsunt. Bulla ipsa imposita pulvinari holoserico colore rubro, publice magna cum veneratione exhibetur, et per plateas circumlata ante portas templorum, quae *cathedralia* vocant, promulgatur, simulque pronuntiatur mandatum de ea

(o) Quam lege in extenso adiectam Tom. I. Der Reisen des Hrn. B. Labar nach Spanien und Welschland p. 419.

(p) Exhibetur bulla haec T. II. Relation de la Cour de Portugall sous Don Pedre p. 521.

(q) leg. confirmationem hanc apud SCHMAVSSIVM l. c. Th. II. c. 13. p. 470 sq. in not., ubi simul cum bulla illa Lusitana, abbreviata interium paululum, invenitur.

ea sibi comparanda. Vbicunque transfertur summa reuerentia animi quasi Rex ipse venisset excipitur, et eadem deuotione, qua ipsa *hierotheca* (*Monstranz*) colitur. Altari denique pretiose ornato imponitur, et in suggestum ascendit orator bullae, (*Bullenprediger*), (non tamen debet esse e numero ministrorum *St. Officii seu Inquisitionis*.) qui, quicquid in eo est et orationis vis et eloquentiae roboris, quod nunquam valde est exiguum, et omnem dicendi contentionem ad eam commendandam acriter adhibet, pari saepius liberalitate, vel prodigiosa intemperantia potius, qua quondam TEZELIVS bullae LEONIS X. an. MDXVI in Germania laudes cecinit (r). Non enim erubescunt immoderati quidam oratores, qui pro oratione illa pretium centum minutorum aureorum accipiunt, quin bullam cruciatibus et morte pro veritate religionis obitis, imo ipso illo sacro lauacro digniorem vtiliorem ac praestantiorem, atque ea non poenas tantum sed peccata ipsa grauissima quaeque remitti ac tolli, magno hiatu grauiter praedicent; eo tamen saniores catholici in doctrina de indulgentiis audaciae haud procedunt, vtpote iis non nisi remissionem poenarum, quae post factam absolutionem adhuc luendae sunt, condonari contententes (s).

Quis autem vnquam tantam bonorum affluentiam absque vilo pretio redimere desiderabit? Sat prudenter igitur ac liberaliter factum, vt quisque eam sibi procuraturus leue quoddam pretium soluat. Ven-

C 2

ditur

(r) quae legi possunt apud HERM. von der HARDT in *historia litteraria Reformationis*. Feof. et Lips. 1717. in fol. Part. IV. p. 145q. N. III.

(s) c. GREG. ROTHFISCHER *Ablafs und Jubeliabr* I. Th. 1751. Probst EIKENDORFFS *Streitschriften mit D. BERTLING* an. 1750-1752. Saepa nobis citatus AMORTIVS P. I. *diff. praelim* p. 2. indulgentiam definit esse, remissionem poenae adhuc post absolutionem sacramentalem debitae, in foro interno coram Deo validam, factam per applicationem thesauri ecclesiae a superiore legitimo.

ditur bulla cruciata in Hispania quouis anno, a die *Iouis ante diem Sexagesimae usque ad diem Saturni proximam die Quasimodogeniti* dictae; et vilissimum, quo coemi potest, pretium est duorum *Reales de Plata* (t). Ab iis tamen, qui in eminentiori vel gradu vel fortuna constituti sunt, pro facultatum ac dignitatis ratione maior pecuniae summa penditur. In Indiis, ubi quouis tantum biennio hocce commercium agitur salutare, ubique maior est copia auri, valor illius iam est unius vsque decem imperialium hispanicorum, (*Piafire, Stück von Achten*) et quondam librae auri fuit.

Caueant tamen emtores, ne quid falsae monetae, vel cuius interdictus est usus, bullae mercatoribus tradant, mox enim per crimen illud falsi omnis vis ac efficacia bullae coemtae destruitur. Nec ulli, quam curta ei res fuerit, gratis conceditur, quippe quae, ut dicunt, ad subleuandam egestatem et fulciendam rem ecclesiae data est. Ubique igitur tunc temporis in Hispania sparsos inuenies Iro pauperiores, stipem pro redimenda bulla hispanico vultu superbe cogentes; et cui tam ferreum erit pectus, ut paucis nolit denariis tantam iis procurare veniam, vel tanta potius publica licentiae atque scelerum pallia? Ex mera aliquando fit eorum, qui bullae rationes tenent, gratia, ut iis qui soluere statim nequeunt, litteras has in diem emere concedatur, si pro solutione fixum temporis spatium determinant; nisi vero elapso hoc intervallo promissa promte seruant, bona eorum absque ulteriore ullo consilio

(t) *Real de Plata* aestimatur valoris 3 vel $3\frac{1}{2}$ *groschen*, quorum octo faciunt imperialem hispanicum, *Piafire, Peso, Pezo da Oita, Stück von Achten* igitur dictum. conf. RICARD *traité generale de commerce* p. 286. Qui semel hanc bullam leui hoc pretio unius *Real de Plata* redemit, sex mensibus elapsis illam renouare potest adhuc leuiori pretio unius *Vintain*, qui est quinta pars prioris. v. SCHMAYSS. l. c. p. 439.

consilio hastae subiciuntur; bene tamen cautum, ne ipsi ministri bullae ea sibi vindicare possint.

Soluto pretio, cuius in manus traditur exemplar cruciatae, typis haud eleganter quidem impressum (v), atque sigillo legati ad eam obligatum, cui nomen suum apponit emtor vel emtrix, vel si scribere nequit aut absens est, apponitur, testante scriba publico. Quibus cum bulla obtinet simul *epitomen*, in qua enumerantur omnia specialia eius beneficia, cum pretio pro illis soluendo, et *formulam absolutionis* (x). Qui bullam compositionis aliquam graeca fide sibi comparat, quum grauissimae omnino ei queant esse rationes, quare no-

C 3

men

(v) conf. VSTARITZ I. c. VII. p. m. 109.

(x) Inferere liceat ex LABATS *Reisen*, cuius libri translatio tantum nec optima quidem TRÖLTSCHE ad manus est: *Absolutions-Formul*, die man in Kraft der Creutzbulle einmal bey Lehrzeiren und das andre mal auf dem Sterbebette allen denienigen, die dieselbe lösen, geben kann:

Misereatur Tui omnipotens Deus etc.

Im Nahmen des Allmächtigen Gottes, der höchstseligen heiligen Apostel Petri und Pauli, und unsers heiligsten Vaters, welche euch diese Wohlthat insbesondere ertheilet und mir übertragen haben, absolvire ich euch von allen Kirchenstrafen, dem grossen und kleinen Bann, Suspension und Interdict de jure vel ab homine, auch von allen andern Censuren und Sünden, die ihr begangen, und auf was Art es immer wolle, zu Schulden kommen lassen, wenn auch gleich die Absolution darüber dem H. Apostolischen Stuhl vorbehalten ist, alles wie es euch in dieser Bulle verstatet worden, und setze euch wieder in die Gemeinschaft und Einigung der Gläubigen an Jesum Christum ein, entbinde euch auch von allen euren Sünden, Verbrechen und Vergehen, so ihr mir gebeichtet habt, und von denjenigen die ihr, wenn sie euch befehlen, bekennen würdet, wenn sie auch gleich so geartet wären, dass die Absolution darüber wie gesagt, dem H. Apost. Stuhl vorbehalten ist. Und ich ertheile euch Ablass und gänzliche Vergebung eurer gegenwärtigen und sonst begangenen Sünden, sie mögen nun gebeichtet oder vergessen worden seyn, oder euch nicht befallen, wie auch von den Strafen, die ihr dafür im Fegfeuer auszuleiden hättet. Im Nahmen Gottes des Vaters, des Sohnes und des heiligen Geistes, Amen.

men suum nulli vnquam in conspectum venire velit, litteras mox dilacerare potest, quod illarum efficaciae ac virtuti nihil quidem derogat, vel etiam subscribere potest loco nominis vocem *foam*, i. e. *quidam* (y). Et tunc quidam hic res suas bene egit.

Nullus autem in genere, siue mas siue semina sit, siue puer siue infans, bulla cruciata carere debet. Nec credas forsitan eos, qui sacris ordinibus initiati sunt aut fasces ecclesiae tenent, ab hocce vestigali plane esse liberos. Vt enim iam antiquissimis Regni temporibus (z) ad bella contra Mauros decimam imo quandoquidem tertiam reddituum partem vel vltro tradiderunt, vel iubente pontifice offerre debuerunt, quamquam aegre id saepius tulerint (a); ita et bulla haec ad eos iam quoque spectat, vt Regi pro ea subsidia ferant, praeter ea, quae quotannis ad conseruationem nosocomiorum militarium (*pensiones eccle-*

(y) SCHMAVSS. l. c. p. 485.

(z) Vetustissima huius census sacri ordinis vestigia inueniuntur apud MARIANAM Lib. XIII p. m. 578, circa annum 1274, quo GREGORIUS X, cuius vitam leg. in *vitae rom. pontif.* apud MVRATORIUM *script. rer. ital.* Tom. III. p. 597. Tom. XI. p. 1165, ALPHONSO X, Regi Castiliae, electum se Rom. Imperatorem temere, vt videndum in HÄBERLINS *Auszug der allg. Welthist. Neuere Hist. T. II.* p. 150, iactitanti, vt eum ab inani imperii obtinendi ambitione speque auerteret, ecclesiasticorum reddituum decimas in bellum mauricum pollicebatur. conf. etiam MEZERAY in *Abregé chronolog.* ad an. 1274. *Le Roi Alphonse*, inquit, *ceda et remit son droit a la disposition du Pape, moyennant la levée des décimes, qu'il lui accorda sur le clergé de son Royaume, pour faire la guerre aux Mores.*

(a) Quod c. g. an. 1422, quo decimae illae impositae centum millia florenorum aestimatae sunt a Card. MENDOZA, c. FERRARAS *allg. Historie von Spanien* T. VIII. p. 47 §. 53; et an. 1557 factum, quo Regi Sebastianus a Pontifice concedebantur: *Die Kreuzzugsbulle und der Dritttheil der Kircheneinkünfte, welche Auflage der Kirchenstaat vermittelt 150000 Ducaten abkaufte*, vt habet FERRARAS l. c. T. X. p. 308. §. 299. conf. etiam FLECHIER *histoire du Cardinal Ximenes* liv. V. p. 665 ad an. 1517.

ecclesiasticas por Hospitales militares) conferunt (b). Nec exiguum aut modicum saepe est, quod pro bulla cruciata Regi soluere debent; solus enim Episcopus Toletanus soluit quotannis *quingenta millia nummorum aureorum*, qui interim non nisi sextam redituum suae dioeceseos partem constituunt (c).

Quanta igitur pecuniae summa, ex bulla hac eiusque annexis aerario publico accedat, quum per tantas fusa vbique sit prouincias, ex dictis conici facile poterit. LABATIO et CLARKIO testibus Hispaniae Regi ex ea, demtis sumtibus, *duodecim*, vel vt alii dicunt, *quatuordecim centena millia nummorum* redundant *aureorum*. In America tantum non duplum huius summae pro ea colligitur, et sunt, qui bullam hanc Regi tantam pecuniae copiam parare asserunt, quantam ex omni in America commercio percipiat (d). Nec frustra ac insipienter factum, vt in quatuor supra nominatas quasi diuisa sit partes, quum vnaquaeque earum pecuniae aceruo acernum addat. Vt ne vllum sit effugium eius sibi comparandae, tempore distributionis omnes reliquae indulgentiae, tantae quantae sunt, vi ac valore suo destituuntur,

(b) Conf. ACHENWALLII *Staatsverfassung der vornehmsten Europäischen Reiche* 1768. p. 95.

(c) An etiam sacer ordo in Portugallia ad hanc bullam contribuat, anceps haereo. Promittit enim Rex PHILIPPVS inter *condiciones Lusitanis an. 1550 oblatas art. X, se nullas tertias ab ecclesiis nec subsidia nec cruciatas postulaturum nec supra eas a Papa bullas quaesiturum*, vt videre est apud H. CONESTAGIVM *de Portug. Coniunctione cum Regno Castellae* Fre. 1602. Lib. IV. in fine. Sed, quum Lusitani has condiciones liberi recusauerint, quid visiti postea obtinuerint, ulteriori eget disquisitione.

(d) Hinc bulla cruciata catalogo mercium inseritur, quibus naues, quae in Americam vela dant, onerantur. Et Anglos in naue quadam Hispanica tempore belli capta, viginti duo millia bullae exemplarium inuenisse, quae illis tamen nullius omnino valoris fuerunt, nescio quo, legisse memini.

tur, eaque semper sola valet, nisi vnico iubilaeorum anno, quo Reges non leuem hinc reddituum suorum partem amittunt. Et licet Hispanorum Iureconfulti (e) omnem moueant lapidem, vt virtutem cruciatae anno quoque iubilaeo integram ac intactam relinqui nec suspendi debere argumentis suo haud robore destitutis, demonstrent, me tamen iudice Romae Antislites vix loco cedent.

Vt in re tam ardua omnia ordine fiant atque agantur, constitutum est *supremum St. Cruciatæ Consilium* (*la Comissaria y Direccion general de la Cruzada*) cui concedita alias etiam cura omnium *breuiariorum*, *missalium* atque *librorum precum*, quae in Hispania dispersiuntur, nec non scriptorum, quae religionem spectant; praecipue ei tamen demandata est prouincia circa hanc bullam vigilandi, in conductores bullae inspiciendi, iudicia ferendi si quaedam lite occurrant dirimenda, reddituum ac expensarum bullae rationes habendi, ac cum iis, qui de votis aut male partis componere volunt, transigendi. Cuius senatus tanta est auctoritas, vt tempore annuntiationis bullae ingrediente, si loca vbi praedicari debet sacrosum vsu prohibita sint, octo dies ante et octo post hanc mercaturam, fatale interdictum suspendere queant. Omnia quae ad magnum atque diffusum commercium huius bullae pertinent, vt tributa illa dioecesium, coenobiorum ac sacri ordinis, et alia quaeuis, eorum subiecta sunt decisioni ac legibus.

Praefes huius Senatus *Comissario general* appellatur, ac alterum post *Inquisitorem supremum* locum in regno tenens in ipsa arce
regia

(e) Inter quos CHAISEVS praecipue refert CHRISTOPHORVM CRESPI de VALDVRA in *observationibus illustrium decisionum supremi consilii s. cruciatæ* P. II. Obseru. 105. p. 215. Lugd. 1730 in fol. edit.

regia habitat, vbi graue hoc iudicium per hebdomadem ter suos agere solet conuentus. LABATIVS *septem*, alii *tres* tantum eius faciunt *Assessores*, quorum duo e *Senatu supremo* Castiliae, alter autem e *Senatu intimo Indiae* eliguntur. Adfunt etiam praefectus aerarii et fisci procurator, et commissarii inferiores per totum regnum sparsi, et secretarii et tabelliones publici, nec mirum inde, si multum pecuniae per bullam collatae in multorum manibus resideat, nec omne quod obtineatur in regium aerarium influat.

Huic senatui bullae cruciatae, quod, quum ad illustrationem huius rei faciat, silentio haud praetereundum, commissæ est cura oppidorum in Africa munitorum, quae sub ditione Hispanica remanserunt, *Orani* cum portu *Masalquiuir*, praecipue tamen *Septae*, (*Ceuta*). Quum enim bulla cruciata non nisi in subsidium belli erga Mauros, concessa sit Regibus Hispaniae, e re eorum esse videtur, ne vnquam bellum in eos plane componatur, quo cessante, et magna illa, quae ex hac bulla percipiunt comoda (f), cessare dicuntur; id quod tamen, si etiam ex Africa plane expellantur Hispani, sicut Lusitani expugnato Mazagano iam ea pulsi sunt, Reges Hispanorum vix vnquam credo esse permissuros. Nec miraberis interim amplius, cur per tot annorum spatia Hispani in defendenda *Septa* tantas consumserint pecunias. Praesidia enim ibi sex circiter millium tenent, quibus ex Hispania non stipendia non commeatus tantum, sed et ligna et aqua ipsa, et quaecunque sunt vitae non comoda sed necessitates quoque, apportari debent, id quod regi quotannis centum millia imperialium sumtus facit.

(f) c. S. REAL Science du gouvernement Vol. II. c. 7. §. 20. it. BüSCHING *Erdbeschreibung* Tb. II. p. 256.

facit. Cincli enim Septae sunt a Mauris, qui castra sua in urbem circa Septam extructam commutarunt. Hispani ab an. MDCXLIV obsidione, ut extra moenia nec pedem sistere, nec auram quasi capere queant. Bis vel ter per annum letiorem aliquem quidem in hostes impetum faciunt, ne Mauri forsitan nimis excitentur, et ne tamen nihil fecisse videantur; nec ipsis Mauris expugnatio urbis cordi esse videtur. Rex enim Mauritaniae Septam tanquam gangraenam quamdam Hispaniae considerat, quam, nervos lente comedentem, non refecandam, sed ut dolores excutiat, viresque debilitet ac consumat, relinquendam arbitratur. Impensae, quas interim Rex Hispaniae in Septae defensione atque belli contra Mauros continuatione facere debet, bullae cruciatae prouentibus abunde compensantur.

Sed non regi tantum est emolumento, sed et civium cuius et praesidio est, quum domi semper iam habeant, quo suae securitati consulere possint, et commoditati. Nonne enim commodius *modicam illam expendere pecuniam, quam molesta illa officia subire, quibus sacrae catholicorum leges maculas peccando conceptas abluere volunt?* Rarissime inde inuenitur, qui bulla illa ornatus non sit, et si reperiretur, ter quaterque infelix foret. Nec enim confiteri nec absolui posset, nec ullus, nisi qui bullam hanc manu tenet, in festis Resurrectionis Christi diebus ad sacra admittitur, et si quis ea non accepta diem obierit supremum, iusta ei soluere lege prohibitum.

Haud nobis opus est, *Commilitones Honoratissimi, Optimi,* bulla tali cruciata, dum festis his diebus sacra accedere volumus. Cruci pro nobis affixus est Servator noster, et debita nostra soluit; morte sua obsignavit factam redemptionem et criminum poenas
sustu-

sustulit; resuscitatus est e mortuis, et dum resurrectione sua totius
 suae salutis doctrinae veritatem egregie monstravit, admonuit
 nos, ut resurgamus etiam a peccatis, quorum nefandis irretimur la-
 queis, ut non solum pia ac grata mente omnium recordemur bene-
 ficiis, quae in nos tam large contulit benignissimum Numen,
 sed etiam, ut, quum semel obtinuerimus plenissimam peccatorum ve-
 niam, iis iterum contaminari abhorreamus, atque adeo diuinam
 gratiam pietate, virtute, et vitae puritate modestia ac decore
 veneremur.

*
*
*
*

P. P.
GRYPHISVALDIAE
SVB SIGILLO ACADEMIAE
D. XV APRIL. A. R. S. MDCCLXX.

